

'multimedia' en 'interactie' de hoofdingrediënten zijn.

Afbeeldingen, kennisclips en instructiefilmpjes zijn onontbeerlijk om bepaalde zaken op heldere en attractieve wijze uit te leggen. Om efficiënt te zijn moet een cursus informatievaardigheden de student bovendien actief aan het werk zetten. Dat kan door middel van interactieve oefeningen. Bij het begin van een module of onderdeel laten die de student toe zich een idee te vormen van de competentie of competentie-indicator die aan bod gaat komen en van de mate waarin hij of zij die al beheerst. Tussendoor kunnen kleinere oefeningen ingelast worden om de aandacht bij de les te houden. Op het einde van een module is een oefeningenreeks of zelftest nuttig om de student te laten controleren of hij/zij de behandelde competentie al (enigszins) onder de knie heeft.

Een online en dus permanent beschikbare tutorial is niet alleen bruikbaar als leerinstrument bij introductiesessies en colleges, maar kan ook als zelfstudiepakket aangeboden worden. Daarvoor moet wel met een aantal zaken extra rekening gehouden worden. Een heldere en goed doordachte structuur is een meerwaarde voor de cursus, maar de verschillende samenstellende modules en onderdelen moeten wel direct toegankelijk en raadpleegbaar zijn, naargelang de behoefte van de gebruiker: die mag niet verplicht worden om eerst modules 1 en 2 door te nemen als in module 3 de informatie staat die hij/zij nodig heeft. Een overzichtelijk navigatiemenu is dus ook belangrijk. Voorts is het aangeraden om bij het begin van elk onderdeel aan te geven welke voorkennis vereist is, welke de beoogde leerdoelen zijn en hoeveel tijd nodig is om het af te werken: zo weet de gebruiker goed wat hij/zij mag verwachten. Bij de oefeningen en zelftests moet die gebruiker onmiddellijk zinvolle feedback krijgen, die niet alleen zegt dat een antwoord juist of fout is, maar ook waarom dat zo is. Een laatste aandachtspunt is dat veel gebruikers nog altijd graag zaken afdrucken om ze offline na te lezen of in te studeren. In een multimediale en interactieve tutorial lenen niet alle onderdelen zich daartoe, maar waar mogelijk zijn printvriendelijke pdf-bestanden een nuttige aanvulling bij de online versie; zo bijvoorbeeld

The screenshot shows the Lynda.com website interface. At the top, there's a navigation bar with the Lynda.com logo, a search bar, and links for 'Browse the library', 'Become a member', 'Group memberships', and 'Gift memberships'. Below the navigation, there's a 'New courses' section with a grid of course thumbnails and titles, such as 'Performing with Ableton Live (3rd Stage with B. Viscer)', 'Thumbnails and AssetBugs in Adobe Photoshop Composite', and 'Up and Running with iOS'. To the right, there's a '10-minute tips' section with small video thumbnails and titles like 'Post Playground with Ben Horrey', 'Video Gear Weekly', and 'Home Techniques'. Below that, there's an 'ARTICLE CENTER' section with a featured article titled 'Students! 3 Time-Management Tips for Staying on Track'. At the bottom, there's a 'Learn everywhere with world-class experts' section promoting mobile apps for iOS and Android. The footer contains copyright information and various utility links like 'Why join?', 'Follow', 'About us', 'Press', 'Careers', 'Partners', 'Support', and 'Site feedback'.

Lynda.com is één van de grootste aanbieders van video tutorials.

samenvattingen die als afronding op het einde van een module of groter onderdeel staan.

SAMENWERKINGSPROJECT BINNEN DE BIBLIOTHEEK

Zowel in de fase van de voorbereiding en opbouw van een tutorial, als in de periode na de ingebruikname ervan, is het voor een bibliotheek belangrijk om meerdere medewerkers te betrekken bij het project en verantwoordelijk te maken voor het eindproduct. Ten eerste laat dit toe om het werk aan de inhoudelijke invulling en het uitdenken van een gevarieerd oefeningenaanbod te verdelen. Ten tweede vereist het aanmaken van kennisclips, instructiefilmpjes en interactieve oefeningen kennis en ervaring met een aantal nieuwe toepassingen. Een derde overweging is dat ook het effectief uitwerken en onderhouden van de tutorial als

geheel — hetzij als onderdeel van een bibliotheekwebsite, hetzij geïntegreerd in de elektronische leeromgeving — plus, in een later stadium, het onderhoud en de updating de nodige expertise vergt. Het is geen goede zaak als hooguit één of twee personen maar in staat zijn om al deze taken uit te voeren: zo wordt de bibliotheek vroeg of laat onvermijdelijk geconfronteerd met een flessenhals bij onderhoud en updating van de tutorial. Samenwerking, kennisdeling, flexibilisering en vernieuwing zijn met andere woorden de deviezen voor een bibliotheek die een tutorial met een lange houdbaarheidsdatum wil ontwikkelen en onderhouden.

Om de gewenste samenwerking en kennisdeling mogelijk te maken, en bovendien omdat ICT-medewerkers tegenwoordig nog dun gezaaid zijn in bibliotheken, moet er ook over gewaakt worden om een tutorial niet te installeren op een aparte server die bijzonder onderhoud vergt, en om geen al te gespecialiseerde toepassingen te gebruiken bij de uitwerking ervan. Gelukkig is er heel wat software op de markt die geen geavanceerde programmeer- of voorkennis vraagt en gemakkelijk aan te leren is. Het contentmanagementsysteem (cms) Libguides van het bedrijf Springshare heeft de afgelopen jaren furore gemaakt als een erg gebruiksvriendelijk totaalpakket voor de aanmaak van online tutorials en gebruikersgidsen. Bibliotheken die tegen de licentiekost voor een heus cms opzien, hebben nog de keuze uit een groot arsenaal van toepassingen en online toolkits, waarvan sommige gratis zijn (bijv. Hot Potatoes, Xerte), andere betalend (bijv. screencastingsoftware zoals Camtasia of Captivate). Hoe lager de technologische drempel bij het gebruik van zulke toepassingen, hoe groter de pool van medewerkers die bij een tutorialproject betrokken kunnen worden.

SAMENWERKING MET DOCENTEN EN ONDERWIJSVERANTWOORDELIJKEN

De universiteits- en hogeschoolbibliothecaris is de afgelopen jaren hoe langer hoe meer tot het inzicht gekomen dat onderwijsondersteunende initiatieven het meest efficiënt en effectief zijn, als ze plaatsvinden in nauwe samenwerking met docenten en in directe aansluiting bij concrete opleidingsonderdelen. Dat geldt ook voor tutorials: hoe interactief en attractief ook, als losstaand platform op de bibliotheekwebsite hebben ze maar beperkte waarde. Ze komen

maar als volwaardig leerinstrument tot hun recht als ze geïntegreerd geraken in studieprogramma's en opleidingsonderdelen. Studenten informatievaardiger maken is en blijft in de eerste plaats immers de verantwoordelijkheid van de docenten. Het is een grote stap in de goede richting als zij hun studenten ervan kunnen overtuigen dat de competenties die algemeen als 'informatievaardigheden' aangeduid worden, wel degelijk ook relevant zijn voor opleidings- en disciplinespecifieke activiteiten.

Het komt er dan ook op aan om onderwijsverantwoordelijken op alle niveaus (van programmadirecteur tot lesgever) ervan te overtuigen dat een tutorial een nuttig, om niet te zeggen onmisbaar hulpmiddel is bij hun lessen. Een eerste stap in die richting is het betrekken van enkele individuele docenten bij de voorbereiding en uitbouw van een tutorial, om zodoende inhoud, taalgebruik en presentatie af te stemmen op de concrete onderwijspraktijk. Daarna volgt de moeilijke opdracht om de tutorial daadwerkelijk bekend te maken en erkend te laten worden als een waardevolle tool. Daarvoor bestaat geen ideale werkwijze; zonder dat succes op voorhand verzekerd is, is een combinatie van een bottom-up (via individuele titularissen) en een top-downaanpak (via programmadirecteuren en onderwijsorganen) de aangewezen weg. Belangrijke troeven daarbij zijn dat een tutorial modulair is opgebouwd (zodat studenten desgewenst gericht naar bepaalde onderdelen verwezen kunnen worden) én dat er een vorm van rapportering is ingebouwd in het platform (zodat studenten kunnen bewijzen dat ze alle of specifieke onderdelen wel degelijk hebben doorgenomen).

Een goede tutorial maken is geen opdracht die gemakkelijk tussen de bedrijven door uitgevoerd kan worden. Het vereist integendeel een doordachte aanpak, zowel intern binnen de bibliotheek als naar het onderwijs. Een tutorial die inhoudelijk op punt staat en op een eigentijdse manier gepresenteerd wordt, komt toch pas echt tot zijn recht als hij geïntegreerd geraakt in de onderwijspraktijk van de instelling. ■■

> Een voorbeeld van een tutorial van de Campusbibliotheek Arenberg van de KU Leuven: <http://bib.kuleuven.be/apps/cba/tutorial/>